

2. międzynarodowe sympozjum na temat dzierzb (Ejlat, Izrael, 17–23 III 1996 r.)

Spotkanie to zostało zorganizowane przez Międzynarodowe Centrum Obserwacji Ptaków (*International Birdwatching Center*) w Ejlat, którego dyrektorem jest dr Reuven Yosef – organizator również pierwszego sympozjum na temat dzierzb, które odbyło się na Florydzie trzy lata temu (patrz Wiad. Ekol. 4/1993). Tak się niefortunnie złożyło, że dr Josef zachorował i tylko na krótko pokazywał się na sali przez kilka pierwszych dni. Na szczęście szybko odzyskiwał siły, tak że pod koniec spotkania znowu mogliśmy podziwiać jego pełną energię i zaangażowanie.

W spotkaniu wzięło udział około 40 delegatów z 15 krajów. Z krajów Europy centralnej i wschodniej dobrze były reprezentowane tylko Węgry, skąd przyjechało kilku uczestników. Pozostałe kraje były bądź reprezentowane przez jednego tylko delegata (Polska, Czechy, Słowacja i Rosja), bądź nieobecne. W znanych mi przypadkach ten smutny stan zawdzięczamy nowej polityce finansowo-gospodarczej w tym rejonie świata.

W przeddzień obrad na uroczystym koktajlu bardzo ciepło przywitał nas burmistrz miasta Ejlat, pan Gabi Kadosh, który wyraził nadzieję, że będziemy wracać do tego miasta tak, jak

wracają do niego wędrowne ptaki, dla których Izrael jest główną trasą wiosennych i jesiennych przelotów między Europą i Azją a Afryką.

Następnego dnia obrady otworzył Dries Van Nieuwenhuysse (Belgia), który przywitał wszystkich zgromadzonych w zastępstwie Reuvena Yosefa.

W ciągu 4 dni obrad wygłoszono 26 referatów, z których połowa dotyczyła różnych aspektów biologii i ekologii dzierzby gąsiorka. Pozostałe poświęcone były 5 innym gatunkom dzierzb, w tym 4 dotyczyły srokosza, 2 dzierzby czarnoczelnej i 1 dzierzby rudogłowej.

Wśród poruszanych tematów dominował wpływ różnych czynników środowiskowych na rozmieszczenie, liczebność i reprodukcję dzierzb (B. Söderstrom i in., Szwecja, B. Diehl, Polska, R. Horvath i in., Węgry, T. I. Fuisz i in., Węgry). Do tej grupy należy zaliczyć również całą serię referatów wygłoszonych przez H. Esselinka (Holandia) i jego współpracowników. Kontynuują oni szeroko zakrojone badania nad pokarmem dzierzby gąsiorka. Jest to w tej chwili duża grupa badawcza, w której oprócz Holendrów pracują również Francuzi i Niemcy. Lansują oni tezę, iż w zdegradowanym środowisku brakuje pewnych grup owadów, które mogą stanowić alternatywny pokarm w diecie gąsiorka. Stąd sukces reprodukcyjny jest zbyt niski dla podtrzymania żywotnej populacji. Aby sprawdzić, czy tak rzeczywiście jest, rozpoczęli oni badania porównawcze nad składem fauny w ekosystemach charakteryzujących się różnymi trendami populacji gąsiorka.

Kilka referatów poświęconych było praktycznej ochronie dzierzb. I tak D. Van Nieuwenhuysse (Belgia) stwierdził, że gąsiorkom można zapewnić optymalne warunki lęgowe przez rotacyjne przycinanie krzewów i żywopłotów, przeredzanie gęstych i przerośniętych krzewów oraz ustawianie stosów gałęzi lub zwojów drutu kolczastego w środowiskach, w których brakuje krzewów nadających się do wypatrywania z nich zdobyczy. Minimalny płat urządzonego w ten sposób środowiska powinien mieć taką wielkość, aby mogło się w nim zmieścić 5–10 terytoriów lęgowych. A. Lemaire i in. (Holandia i Niemcy) stwierdzili, że w okresie kiedy gąsiorek był w Holandii pospolitym ptakiem, najwyższe zagęszczenie notowano w krajobrazie rolniczym z małymi polami. Nowoczesna agrotechnika powoduje spadek obfitości i zróżnicowania entomofauny, głównego pokarmu gąsiorka. Podstawowe działania mające na celu ochronę tego gatunku powinny więc zmierzać w kierunku odnowienia entomofauny i przywrócenia dawnej struktury krajobrazu rolniczego. M. Schön (Niemcy) opisał zabiegi stosowane w Niemczech w celu zwiększenia populacji srokosza. Idą one również w kierunku przywrócenia tradycyjnej mikrostruktury krajobrazu rolniczego lub sztucznego tworzenia analogicznych struktur. Srokosze wróciły na stare wrzosowisko po 15 latach nieobecności, gdy przeredzono w nim drzewa, odmłodzono krzewy przez przycięcie gałęzi i ustawiono kopce z kamieni jako stanowiska obserwacyjne dla tych ptaków.

Jedna całodzienna sesja była poświęcona endemicznemu podgatunkowi dzierzby siwej (*Lanius ludovicianus mearnsi*), żyjącemu na wyspie San Clemente u wybrzeży południowej Kalifornii. Dzika populacja tego ptaka liczy obecnie mniej niż 50 osobników i jest poważnie zagrożona. Obserwowane jest jej zachowanie terytorialne oraz sukces lęgowy (W. T. Everett i C. E. Koehler). Ponadto prowadzone są szczegółowe obserwacje behawioru ptaków trzymanyh w dużych wolierach. Mają one wyjaśnić między innymi, jakie cechy powinny charakteryzować samca i samicę, aby mogły one tworzyć dobrze dobraną parę, pomyślnie wyprowadzającą lęgi (N. C. Harvey i in.). Prowadzone są również badania genetyczne i w

tym celu opracowana została nowa metoda pobierania materiału przyżyciowo (N. I. Mundy i D. S. Woodruff). Dużo problemów nastęcza indywidualne znakowanie tych dzierzb, ponieważ usuwają one standardowe kolorowe obrączki. Udało się jednak opracować metodę indywidualnego znakowania, która nie wymaga ponownego odłowienia ptaka (C. S. Winchell i in.). Przeprowadzono również próby z zastosowaniem radiotelemetrii w celu zbadania dyspersji ptaków młodych (T. A. Burr i in.).

Wśród pozostałych referatów A. Kristin (Słowacja) przedstawił wyniki 7-letnich badań nad pokarmem dzierzby czarnoczelnej. I. Paradi i T. Csorgo (Węgry) oraz R. Yosef (Izrael) mówili o migracjach różnych gatunków dzierzb. V. M. Galushin (Rosja) omówił rozmieszczenie i biologię okresu lęgowego dzierzby rudogrzbiętej w Kabulu. Dwa referaty dotyczyły taksonomii i ewolucji dzierzb (H. Hahnke i M. Schön, Niemcy). M. Moes (Luksemburg) przedstawił ciekawe wyniki badań behawioralnych nad wykorzystaniem środowiska przez gąsiorki. G. Rothhaupt i H. Klein (Niemcy) zaproponowali model oceny wartości środowiska dla srokosza oparty na pomiarze wielkości powierzchni nadającej się do użytku w obrębie terytorium. Model poprawnie klasyfikuje środowiska w 83%. K. Štastný i in. przedstawili zmiany w rozmieszczeniu i liczebności 4 gatunków dzierzb występujących w Czechach. Liczebność gąsiorka spadała gwałtownie od początku lat 60. Ten trend uległ zahamowaniu w latach 80. Liczebność srokosza wzrastała od 1945 r., ale spadła w latach 80. Dzierzba czarnoczelna zniknęła, a rudogłowa prawie zniknęła w latach 80.

Wśród najciekawszych punktów programu znalazła się prezentacja filmu wykonanego ukrytą kamerą przy gnieździe gąsiorków karmiących pisklęta (L. Fornasari i in., Włochy). Jest to bardzo wydajna metoda badania składu pokarmu piskląt.

Pod koniec spotkania R. Yosef poinformował nas o aktualnym stanie bibliografii na temat dzierzb świata. Liczy ona już 3021 pozycji z okresu 1800–1994. Są one zakodowane według gatunków, obszaru geograficznego i grup tematycznych. Bibliografia ta jest ciągle uzupełniana. Autorzy prac o dzierzbie proszeni są o przesyłanie odbitek na adres dr. Reuvena Yosefa: *International Birdwatching Center, P. O. Box 774, Eilat 88106, Israel*. Pisząc na ten sam adres można otrzymać wydruk komputerowy abstraktu każdej pracy znajdującej się w bibliografii.

W trakcie trwania sympozjum nie brakowało atrakcji. Codziennie rano przed rozpoczęciem obrad obserwowaliśmy ptaki na krótkich wycieczkach. Długo będę pamiętać niezwykle barwny pokaz żydowskich tańców obrzędowych, w których stopiły się tradycje różnych kultur i narodów. Bardzo ciekawe były również wieczorne wykłady o tropikalnej florze i faunie Izraela oraz o ptakach drapieżnych, których setki a może nawet tysiące przelatywały nad naszymi głowami w czasie jednej z wycieczek.

Barbara Diehl